

Формування життєвотворчого потенціалу майбутнього вчителя початкових класів на засадах Концепції НУШ є дуже важливою потребою та запитом сучасності. Бо саме життєвотворчий учитель зможе реалізувати на практиці всі принципи Нової української школи.

Список бібліографічних посилань

1. Кремень В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2013. № 4. С. 4-11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dslg_2013_4_3.
2. Нова українська школа Режим доступу: <https://medium.com/the-next-ukraine>.
3. Про освіту. Законодавство України. Верховна Рада. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Родчанин Е. Г., Зязюн И. А. Гуманист. Мыслитель. Педагог: Об идеалах В. А. Сухомлинского. М., 1991. С. 8-33.

УДК 37.013.8(091)

Н. К. Рудічева

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
papa_ruda@i.ua

А. А. Захарова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
papa_ruda@i.ua

І. В. Ремінна

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
papa_ruda@i.ua

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО РОЛЬ КАЗКИ У ВИХОВАННІ ТА НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розкрито місце та роль казок В. Сухомлинського в процесі виховання та навчання дітей з особливими освітніми потребами. Представлено форми роботи педагога з казкою: слухання та читання казок; доповнення її малюнками та ілюстраціями; обговорення; інсценізація казок

під музику. Вивчено поради В. Сухомлинського щодо роботи з учнями, які мають труднощі у навчанні.

Ключові слова: казка, діти з особливими освітніми потребами, виховання, навчання, молодші школярі, труднощі у навчанні.

This article the place and role of V. Sukhomlinsky's tales in the process of education and training of children with special educational needs are revealed. The forms of work of the teacher with a fairy tale are presented: listening and reading fairy tales, supplementing it with drawings and illustrations; discussion; re-enactment of fairy tales for music. V. Sukhomlinsky's advice on working with students who have learning difficulties was studied.

Keywords: fairy tale, children with special educational needs, upbringing, education, younger students, learning difficulties.

На сучасному етапі демократизації та докорінної трансформації суспільства виникає нагальна потреба пошуку нових, нетрадиційних форм роботи в освітньому просторі та пошуку особливих засобів впливу на особистість молодшого школяра.

Одним із ефективнішим засобом впливу на учнів є казка, тому доцільно звернутись до багатогранної спадщини відомого українського педагога-гуманіста В. Сухомлинського.

Життєвий шлях та педагогічна діяльність В. Сухомлинського були глибоко та всебічно висвітлені в наукових працях таких учених, як М. Антонець, Д. Водзинський, І. Зязюн, Г. Калмиков, О. Сухомлинська, Б. Тартаковський, Б. Хандрос, І. Цюпа, М. Ярмаченко та інших. Різні аспекти роботи з казкою схарактеризовані у працях сучасних психологів і педагогів-практиків: А. Богуш, Н. Вітківська, О. Запорожець, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, Н. Карпинська, Ю. Мандрик, Н. Молдавська, Т. Рубцова, О. Савченко.

Зазначимо, що казка – це вид художньої прози, що походить від народних переказів. Як наголошував В. Сухомлинський, «особливо сильні естетичні емоції пробуджуються в дітей 6-10-річного віку в тих випадках, коли зрозуміла, хвилююча ідея доноситься до свідомості вихованців у казковій формі. Алегорія посилює враження, утверджує моральні поняття про добро й зло, справедливість і несправедливість, красу й вульгарність» [1, с. 272-273].

Казки знайомлять дітей з колом незвичайних подій та таємниць, перетворень героїв. При сприйнятті казок і казкових героїв відбувається перенесення почуттів і емоцій персонажа в реальні життєві ситуації. Діти бачать стан і співчують йому, ставлять себе на його місце, інсценують

улюблені казки у своїх іграх. Все це створює умови для розвитку у дитини здатності до співпереживання.

В. Сухомлинський зазначав, що «читання: вдумливе, зосереджене, таке, що захоплює розум і серце, індивідуальне читання, читання як творчий процес, в якому вихованець наповнює слово пристрастю свого серця – він або захоплюється красою, благородством, моральною величчю, або ж переживає почуття обурення, презирства, непримиренності» [1, с. 97].

Педагог-практик уважав, що після прочитання нової казки потрібно обговорити її з дитиною. Це допоможе розвинути у дитини логічне та аналітичне мислення, а також буде сприяти формуванню власної думки і життєвої позиції. В. Сухомлинський наголошував на тому, що «дітям приносить велике задоволення ... глибока, хвилююча думка, закладена у вчинках героїв, у зіткненні і боротьбі між ними, торжество справедливості, яким завершується кожна дитяча казка» [1, с. 272-273].

В. Сухомлинський зазначав, що «казка для маленьких дітей – не просто розповідь про фантастичні події; це – цілий світ, у якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю. Дитині хочеться «не тільки слухати казку, а й самій розповідати її...», саме для цього у Павлиській середній школі педагогом було створено і обладнано спеціальну кімнату казок. Учні мали змогу прослухати та прочитати казку, доповнити її малюнками та ілюстраціями, обговорити їх, інсценізувати казку під музику [1, с. 272-273]. «Читання вчить ... мислити, – наголошував педагог, – мислення стає стимулом, що пробуджує сили розуму» [2, с. 449-452]. В. Сухомлинський уважав, що саме казки задовольняють спрагу дитячого пізнання, інтерес до навколишнього світу.

Працюючи з «важкими» учнями, педагог наголошував на необхідності «якнайбільше читати» [2, с. 449-452]. За спостереженнями В. Сухомлинського, «у цих дітей має виникнути якнайбільше запитань про речі і явища навколишнього світу, з цими запитаннями вони повинні звернутися до вчителя – це дуже важлива умова їх розумового виховання» [2, с. 449-452]. Виходячи з цього, розуміємо, що видатний педагог у Павлиській школі працював із дітьми з уповільненими процесами мислення та слабкою пам'яттю.

У сучасній початковій школі особливу групу дітей становлять учні з особливими освітніми потребами, які мають труднощі у навчанні. Труднощі перешкоджають дитині щось вивчити або застосувати певні знання та навички на практиці. Зазвичай, це навички письма, читання, слухання,

міркування, лічби, зв'язного мовлення тощо. Фахівці вважають, що труднощі у навчання зумовлені відмінностями в опрацюванні мозком інформації. Такі учні мають нормальний інтелектуальний потенціал: їхній мозок опрацьовує інформацію інакше. В. Сухомлинський справедливо вважав, що засвоєння інформації залежить від мислення учня, і зазначав, що «мислення – це дискретна робота мозку: мозок вмить відключається від однієї думки і переключається на іншу, потім знову повертається до першої дії» [1, с. 97].

Головною умовою поліпшення дискретності мозку В. Сухомлинський уважав відкриття нового, «перед дітьми саме в ранньому віці – від 5 до 7 років, а потім у школі – від 7 до 9-10 років відкривалось якомога більше незрозумілого. Це один із «парадоксів» розумового виховання: чим більше в малюка незрозумілого, чим глибше вражає, дивує його думка про незрозуміле, тим помітніше поліпшується дискретність мозку, тим розумнішою стає маленька людина» [1, с. 98]. Саме такі учні потребують уваги вчителя початкових класів, який закладає підґрунтя подальшого успішного навчання дитини.

Поради В. Сухомлинського актуальні і зараз. Педагог для того, щоб подолати «млявість, інертність, кволість нервових клітин кори півкуль головного мозку» [2, с. 449-452]. Велику допомогу може надати спостереження за природою. З цього приводу вчений писав: «Природа розкриває нам таємниці, які переконують дітей у тому, що бути мислителем – це прекрасно. Тут, біля цього найпершого й найголовнішого джерела думки, до свідомості вихованців, як відкриття, приходять думки про вічність матерії, про безмежну різноманітність природи... Завдяки тому, що ці думки приходять до дітей як відкриття, зроблені біля джерела думки, вихованець стає на все життя мудрим мислителем. Це перша пелюстка тієї квітки, яку ми називаємо радістю мислення [1, с. 478-479].

Працюючи з учнями над складанням казок, педагог навчав їх знаходити свої слова, доводив, що про весняне сонечко, бджолу, гілочку можна скласти кілька казок, сюжет яких буде цілком різноманітним.

В. Сухомлинський наголошував на важливості залучення молодших школярів до створення казок, саме це значною мірою сприяє збагаченню їх словникового запасу, розвитку творчого мислення, так як це один із засобів пробудження у них пізнавального інтересу, розвитку рідної мови.

Важливим етапом становлення особистості дитини В. Сухомлинський уважав «казковий», і зазначав, що «казковий період розумового розвитку – це

не просто дитинство думки. Це також своєрідний погляд на світ, ні з чим не порівняне бачення природи, людських стосунків» [1, с. 100].

На думку педагога, один із найбільш ефективних засобів виховання і навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами є казка, особливо створена власноруч. «Немає дитини, – зазначав В. Сухомлинський, – яка вражена красою поетичного слова, не створила б власного образу». Цілком згодні з цими висловлюваннями, і вважаємо, що дитяча творчість починається саме з казки.

Список бібліографічних посилань

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти томах. Т. 1. К. : «Радянська школа», 1976.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти томах. Т. 2. К. : «Радянська школа», 1976.

УДК 373.016:91

Н. В. Свір

Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
svir_nata@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті підняте актуальне питання сучасної освіти, а саме нового Державного стандарту загальної освіти, переходу до Нової української школи. Перелічено основні компетентності, які формуються на уроках географії. Розкрито поняття «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід в освіті». Схарактеризовано ідеї В. О. Сухомлинського, на яких реалізується Концепція Нової української школи.

Ключові слова: *Нова українська школа, географія, компетентнісний підхід.*

The article raises the topical issue of modern education, namely the new State standard of General education, the transition to a new Ukrainian school. The main competencies that are formed in the geography lessons are listed. The concepts of competence, competence, competence approach in education are revealed. The mentioned ideas of V. O. Sukhomlinsky on which the concept of the New Ukrainian school is realized.